

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus deklareerimata töö ennetamise ja tõkestamise alast koostööd edendava Euroopa platvormi loomise kohta”

(COM(2014) 221 final – 2014/0124 (COD))

(2014/C 458/08)

Raportöör: **Stefano Palmieri**

Kaasraportöör: **Ana Bontea**

16. aprillil 2014 otsustas Euroopa Parlament ja 29. aprillil 2014 Euroopa Ülemkogu kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 153 lõike 2 punktiga a ja artikliga 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus deklareerimata töö ennetamise ja tõkestamise alast koostööd edendava Euroopa platvormi loomise kohta”

COM(2014) 221 final – 2014/0124 (COD).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsioon võttis arvamuse vastu 27. augustil 2014.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 501. istungjärgul 10.–11. septembril 2014 (10. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 172, vastu hääletas 88, erapooletuks jäi 22 liiget.

1. Järeldused ja soovitused

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

1.1 leiab, et deklareerimata töö on probleem, mis puudutades kõiki liikmesriike – ehkki erineval määral –, võib ohustada Euroopas valitsevaid seaduslikkuse, turvalisuse, solidaarsuse, sotsiaalse õigluse ja õiglase maksustamise, vabale konkurentsile avatud turgude ja ELi töötajate vaba liikumise ideaale;

1.2 leiab, et võitlus deklareerimata töö, s.o mitteametliku töötamise vastu asjakohaste ennetavate, kontrolli- ja vastumeetmete abil kujutab endast esmatähtsat strateegilist valikut, mis võimaldab ebaseadusliku töötamise päevavalgele tuua ning kindlustada Euroopa Liidu majandusliku ja sotsiaalse süsteemi konkurentsivõime taastumise kooskõlas strateegias „Euroopa 2020” seatud prioriteetide ja suunistega;

1.3 hindab positiivselt ettepanekut luua Euroopa platvorm deklareerimata töö ennetamise ja tõkestamise alase koostöö tugevdamiseks. Ettepanek on kooskõlas avaldustega, milles Euroopa Parlament, nõukogu ja ka komitee ise on viimastel aastatel korranud vajadust töötada välja Euroopa tasandil kooskõlastatud strateegia töökohtade ja aruka, jätkusuutliku ja kaasava majanduskasvu loomiseks ning koostöö tõhustamiseks deklareerimata töö vastu võitlemisel, täites õiguslüngad ELis, kuna deklareerimata töö probleemaaikat on seni käsitletud ebakorrapäraselt ja ilma piisava kooskõlastuseta;

1.4 avaldab toetust ettepanekule luua Euroopa platvorm, pannes kõigile liikmesriikidele kohustuse selles osaleda, ning märgib, et kõigi ELi riikide ühise ja kooskõlastatud osaluse korral on võimalik kõrvaldada piiriülesed probleemid ja raskused seoses kolmandatest riikidest pärit deklareerimata töötajatega, kelle õiguslik seisund on ebaseaduslik;

1.5 tunnistab, et deklareerimata töö ja valesti deklareeritud ettevõtlus, s.o näilise füüsilisest isikust ettevõtjana töötamine on kaks erinevat mõistet, kuid peab õigeks näilise FIEna töötamise lisamist nende deklareerimata töö vormide hulka, mida tuleb platvormi abil ennetada, tõkestada ja mille vastu tuleb võidelda negatiivsete tagajärgede pärast i) töötajate õiguste ja tagatiste, ii) vabale konkurentsile avatud turgude normaalsele toimimisele ning iii) ELi töötajate vabale liikumisele;

1.5.1 loodab, et platvorm – järgides riikide õigusnorme ja praktikat ning hinnates eri liikmesriikides saadud kogemusi – määratleb näilise FIEna töötamise ja töötab välja tõhusa strateegia kõnealuse nähtuse vastu võitlemiseks;

1.6 leiab, platvormi ülesannete ja kohustustega täielikult nõustudes, et selle volitusi võiks laiendada nii, et need hõlmaks võimalust esitada soovitusi õigusaktide kohta nii ELi kui liikmesriikide tasandil, et tagada tõhusama strateegia rakendamine (nt ettepanek teha tihedamat piiriülest koostööd seoses järelevalve ja vastumeetmetega);

1.7 leiab, et riiklike kontaktpunktide määramisse peaksid liikmesriigid kindlasti kaasama tööturu osapooled ning kodanikuühiskonna esindusorganisatsioonid, kes – olles omandanud konkreetsed teadmised deklareerimata töö valdkonnas – tagavad deklareerimata töö vastu võitlemise strateegia tõelise lisaväärtuse;

1.7.1 leiab, et Euroopa platvormi koosolekud tuleks asjakohaselt ette valmistada ettevalmistavate ja teabekohtumiste abil, mis võimaldavad levitada platvormi töö tulemusi (tagades selle tegevuse täieliku läbipaistvuse);

1.8 märgib, et deklareerimata töö ennetamisele ja tõkestamisele suunatud meetmed tuleb ühendada eri vahenditega, et täiendada kontrolle ja karistusi aruka reguleerimise meetmetega, mille eesmärk on tagada stabiilne ja prognoositav õigusraamistik, mille tulemusel kahanevad eeskirjade rakendamisega seonduvad kulud, välditakse tööjõu liigset maksustamist, kasutatakse tõhusaid vahendeid, et innustada tööandjaid tööd deklareerima ja seadusi täitma, kasutades selleks mh maksusoodustusi ning maksude ja sotsiaalmaksete tasumise lihtsustatud süsteeme, ning võetakse kasutusele maksusoodustused, et innustada deklareerimata töö päevavalgele toomist;

1.9 ELi poolt välja töötatud deklareerimata töö vastu võitlemise strateegia raames on komitee aastate jooksul pidevalt tegutsenud selle nimel, et edendada ja ergutada deklareerimata töö vastase võitluse vahendite, poliitikameetmete ja heade tavade jagamist, avaldades mõju nii majanduslikele teguritele kui ka kultuurilisele ja sotsiaalsele kontekstile. Seepärast soovib komitee, et platvormi rakendamisel saaks tema rollile osaks ametlik tunnustus ja ta lisataks seega platvormi vaatlejate hulka;

1.10 leiab, et üldsuse teadlikkuse tõstmisel tuleb parandada kodanikuühiskonna kaasamise võimet, iseäranis komitee ja riikide majandus- ja sotsiaalnõukogude ühistegevuse kaudu osana strateegia „Euroopa 2020” juhtkomitee ja Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tegevusest;

1.11 loodab, et platvormi raames tunnustataks rolli, mida võiks täita

— Eurostat, töötades välja hinnangud, mis võimaldavad määratleda varimajanduse ja deklareerimata töö ulatuse ja arengu ELis;

— Eurofound, luues interaktiivse heade tavade andmebaasi varimajanduse vastu võitlemise meetmete kohta Euroopa tasandil;

— Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon (OECD), tagades tehnilise toe kõnealuse nähtuse mõistmiseks;

1.12 leiab, et platvorm tuleks varustada järelevalve- ja hindamissüsteemiga, kasutades sihtnäitajate süsteemi ja komisjoniväliseid hindajaid.

2. Deklareerimata töö nähtus Euroopa Liidus

2.1 Euroopa Liidus on deklareerimata tööd või mitteametlikku töötamist määratletud kui „igasugust tasustatud tegevust, mis on oma olemuselt seaduslik, kuid riiklikes asutustes deklareerimata, ja mille puhul on arvesse võetud liikmesriikide õigusliku reguleerimise süsteemide erinevusi”⁽¹⁾. See hõlmab ka töö valesti deklareerimist või näilist füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemist. Viimasega on tegemist juhul, kui töötaja on ametlikult registreeritud füüsilisest isikust ettevõtjana ja omab teenuseosutamise lepingut, kuid tegelikkuses on vastavalt riiklikule õigusele ja praktikale töösuhtes⁽²⁾.

⁽¹⁾ COM(2007) 628.

⁽²⁾ COM(2014) 221 final.

2.2 Deklareerimata töö ja valesti deklareeritud näiline füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemine on selle nähtuse eri aspektid, mis avaldab negatiivset mõju töötajate õigustele ja tagatistele, tavapärasele konkurentsile vabaturul ja ELi töötajate vabale liikumisele. Näilise füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemise kaasamine deklareerimata töö vormide hulka, mille vastu võitlemine on platvormi ülesanne, on igati asjakohane, kuna tegemist on pidevalt levivate õigusvastase tegutsemise vormidega seoses deklareerimata töö levikuga teenindussektoris, mis sunnib töötajaid õigustest ja tagatistest loobuma nagu deklareerimata töö puhul⁽³⁾.

2.2.1 Nagu komitee on juba märkinud⁽⁴⁾, puudub praegu Euroopa tasandil näilise füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemise ühtne määratlus ja seepärast viitab iga pädev asutus siseriiklikule õigusraamistikule, muutes seega keeruliseks valesti deklareeritud näilise füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemise vastu võitlemise strateegia elluviimise Euroopa tasandil, iseäranis piiriülese töö kontekstis.

2.2.2 Kõnealuses kontekstis on komitee juba väljendanud toetust võimalusele hinnata eri liikmesriikides saadud kogemusi, et teha neist terve rida järeldusi ja esitada soovitusi näilise või valesti deklareeritud füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemise vastu võitlemise tõhusa strateegia jaoks. Arvamuses „Füüsilisest isikust ettevõtja staatuse kuritarvitamine”⁽⁵⁾ rõhutas komitee usaldusväärse reguleerimise vajadust, kasutades näilise füüsilisest isikust ettevõtja määratlust, et kaitsta tegelikke füüsilisest isikust ettevõtjaid ja mikroettevõtteid ebaausa konkurentsi eest turgudel.

2.2.2.1 Seisukoht on kooskõlas Euroopa Kohtu praktikaga, milles eesmärgiga tagada turgude normaalne toimimine ja töötajate vaba liikumine – rõhutades samas liikmesriikide pädevust töötaja ja füüsilisest isikust ettevõtja määramisel – esitatakse suunised nende mõistete üldise määratluse väljatöötamiseks standardite alusel, et tagada aluslepingute sätete ühtne rakendamine⁽⁶⁾.

2.2.2.2 Komitee leiab, et need suunised aitavad lõppkokkuvõttes väärtustada füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemise sotsiaal-majanduslikku rolli, sest sellesse kategooriasse hõlmatakse vaid tegelikud füüsilisest isikust ettevõtjad. Seeläbi austatakse füüsilisest isikust ettevõtja õiguslikku staatust iga inimese puhul, kes otsustab oma vabal valikul tegutseda füüsilisest isikust ettevõtjana. Selles valdkonnas piirdub komitee liikmesriikide juhendamise, pakkudes välja parimate tavade mudelid.

2.3 Deklareerimata või valesti deklareeritud töö kui nähtus on heterogeenne ja keerukas ning puudutab paljusid väga erinevaid osalisi: töövõtjad, kellel ei ole sotsiaalkindlustust või töölepingut või kellele makstakse osaliselt ümbrikupalka; perekonnaliikmest abitöölised; töötajad, kes ei deklareeri teist töökohta; füüsilisest isikust ettevõtjad, kes otsustavad oma tööd mitte deklareerida; fiktiivsed füüsilisest isikust ettevõtjad; ebaseaduslikud sisserändajad, kes teevad deklareerimata tööd; ELi liikmesriikidele allhankeid tegevad töötajad, kellele ei kehti inimväärse töö miinimumstandardid⁽⁷⁾. Just selline heterogeensus muudab deklareerimata töö vastu võitlemise keeruliseks ja nõuab spetsiaalseid strateegiaid.

2.4 Deklareerimata töö mõjutab kõiki liikmesriike kui nähtus, mis on vastuolus Euroopas valitsevate seaduslikkuse, turvalisuse, solidaarsuse, sotsiaalse õigluse ja õiglase maksustamise, vabale konkurentsile avatud turgude ja ELi töötajate vaba liikumise ideaalidega.

2.4.1 Deklareerimata töö vastu tuleb tõsiselt võidelda, kuna see mõjutab negatiivselt nii ettevõtjaid kui töötajaid, riigieelarvest rääkimata:

— ettevõtete vaheline konkurents on moonutatud, kuna eeskirju täitvad ettevõtjad konkureerivad nendega, kes neid ei täida. Nii saavad edasi tegutseda ettevõtjad, kes muidu oleksid tõenäoliselt turult välja tõrjutud. Samuti loob see ebatõhususe nõiaringi, kus ettevõtted ei kasva, et jääda varimajandusse, ja neil puuduvad laenuvõimalused ning juurdepääs riigihangetega pakutavatele võimalustele;

⁽³⁾ Euroopa Parlament (2013) „Majanduslikult sõltuvate füüsilisest isikust ettevõtjate õigus sotsiaalkaitsele”, uuring; Floren, B. (2013), „Fake Self-employment in the EU – A comparison between the Netherlands and the UK”. Tilburg University.

⁽⁴⁾ CES2063-2012_00_00_TRA_PA.

⁽⁵⁾ ELT C 161, 6.6.2013, lk 14–19.

⁽⁶⁾ Nagu märkis Floren, B. (2013) *ibid.*, määratleb Euroopa Kohus oma 3. juuli 1986. aasta otsuses kohtuasjas C-66/85: Lawrie-Blum vs. Baden-Württembergi liidumaa töötajat järgmiselt: „„töötaja” on isik, kes on kohustatud osutama teisele isikule teenuseid rahalise tasu eest ning kes allub teise isiku suunamisele või kontrollile seoses töö tegemise viisiga”. Kuna kõnealust määratlust kasutati ka Euroopa Kohtu hilisemates otsustes (Liidetud kohtuasjad C-22/08 ja C-23/08: A. Vatsouras ja J. Koupatantze versus Arbeitsgemeinschaft (ARGE) Nürnberg 900 ja kohtuasi C-268/99: Aldona Malgorzata Jany ja teised, Euroopa Kohtu otsus 20. novembrist 2001), kehtestati kaudselt tingimused – välistamise teel – ka füüsilisest isikust ettevõtja määramiseks. Seda tõendab ka asjaolu, et Euroopa Kohus kinnitas ülalpool nimetatud kohtuasjas C-268/99 selgesõnaliselt, et „isiku mis tahes muud tegevust väljaspool alluvussuhet tuleb pidada tegutsemiseks füüsilisest isikust ettevõtjana”.

⁽⁷⁾ Euroopa Komisjon (2014) „Deklareerimata töö Euroopa Liidus”, Eurobaromeetri eriuuring nr 402; Kearney, A: T., VISA, Schneider, F. (2013), „Varimajandus Euroopas”.

- töötajad on füüsilise ohutuse, sissetuleku, töökoha ja sotsiaalkindlustuse seisukohast ebakindlas olukorras, millel on lisaks eetilistele tagajärgedele nende inimväärlikusele ka tagajärjed tootmisele, kuna töötajatel puuduvad elukestva, täiend- ja ümberõppe võimalused ning tootmisprotsesse ja tooteid ei ajakohastata;
- avaliku sektori ressursid vähenevad, sest väheneb maksu- ja sotsiaalkindlustusmaksetest saadav tulu (*tax gap*) ning avalike teenuste ja heaoluriigi kulud on ebaühtlaselt jaotatud (*free riding*).

2.4.2 Praegu esineb deklareerimata tööd ELis erineval määral eri sektorites: põllumajanduses, ehituses, käsitööstuslikus tootmises (sh tekstiili- ja rõivatööstus, jalatsitööstus jne), jaemüügis, restorani- ja hotellimajanduses, remondi- ja hooldusteenuste ning hooldus- ja majapidamisteenuste sektoris⁽⁸⁾.

2.5 Hinnangud deklareerimata töö levikule on väga erinevad ja nähtuse statistiline kvantifitseerimine ELi tasandil on küllalt keeruline. Neid raskusi kinnitavad mh ka kõige värskemate uuringute⁽⁹⁾ tulemused. Läbipaistvuse puudumine avaldab ilmselgelt otsest mõju suutlikkusele viia ellu tõhusaid meetmeid, mis nõuaksid sihipäraseid sektoraalseid meetmeid.

2.5.1 Ühest Eurofoundi viimasest uuringust selgus, et 18,6 % küsitletuist 27 liikmesriigis olid 2008. aastal olnud deklareerimata töösuhtes⁽¹⁰⁾. Neist 31,3 % olid töötajad, kes said osa palgast ümbrikupalgana, mida nende tööandjad ei olnud deklareerinud (tavaliselt ligikaudu neljandiku palgast); 14,4 % olid töötajad, kes ei olnud oma tööd üldse deklareerinud; 14,4 % olid isikud, kes töötasid deklareerimata füüsilisest isikust ettevõtjana; 39,7 % oli neid, kellele maksti sularahas teenuste eest, mida nad osutasid pereliikmetele, sõpradele, tuttavatele jne. Eurobaromeetri 2013. aastal läbiviidud uuringu⁽¹¹⁾ kohaselt tunnistas üksnes 4 % vastajatest, et neil on olnud mitteametlikke töösuhteid⁽¹²⁾. Samas möönis 11 % vastajatest, et nad olid eelmisel aastal ostnud kaupa või teenuseid, mille puhul neil oli piisavalt põhjust arvata, et selle puhul tegu oli deklareerimata tööga. ELi riikide vahel on suured erinevused⁽¹³⁾.

2.5.2 Tänapäev ei ole kindlust, milline on olnud deklareerimata töö areng kriisi ajal. See nähtus ähvardab veelgi suureneeda neis sektorites ja nende töövormide puhul, kus see juba eksisteerib, ning levida ka mujale (sh nt info- ja kommunikatsioonitehnoloogia arenguga)⁽¹⁴⁾.

2.6 Ka üleilmastumine ja sotsiaal-demograafilised muutused loovad varimajandusele ja deklareerimata tööle viljaka pinnase, mistõttu peab sellega tegelev poliitikavaldkond pidevalt edasi arenema. Selles kontekstis on üksikute liikmesriikide sekkumisvõime kahtlemata piiratud. See on eriti ilmne deklareerimata töö riigiüleste aspektide puhul.

2.7 Ebaseaduslike sissetulekide osalus deklareerimata töös on tõsine probleem, millega tuleb tegeleda ebaseadusliku sissetuleku vastu võitlemise üldstrateegia raames. Paljude ebaseaduslike sissetulekide jaoks on deklareerimata töö vältimatu strateegia ellujäämiseks. Lisaks sellele on deklareerimata töö oluline ebaseaduslikku sissetulget soosiv tegur.

3. Üldised märkused

3.1 Otsus rajada Euroopa platvorm tehti pikaajalise protsessi tulemusel, mille jooksul teadvustati nähtuse tõsidus, ja peamised Euroopa institutsioonid tegelesid põhjalikult selle väljatöötamisega⁽¹⁵⁾.

3.2 Ettepanekut luua Euroopa platvorm, pannes kõigile liikmesriikidele osalemise kohustuse, tuleb pidada sidusaks ELi algatuseks, sest deklareerimata töö on probleem, mis praegu puudutab – ehkki erineval määral, ent siiski teatavate ühisjoontega – kõiki liikmesriike.

⁽⁸⁾ Euroopa Komisjon (2014), *ibid.*, Euroopa Komisjon (2013), „Employment and Social Developments in Europe”; Hazans, Mihails (2011), „Informal Workers across Europe: Evidence from 30 European Countries”. Maailmapank; Koettl, Johannes; Packard, Truman; Montenegro, Claudio E. (2012), „In From the Shadow: Integrating Europe's Informal Labor”, Washington, DC: Maailmapank.

⁽⁹⁾ Vt iseäranis: Eurofound (2013) „Tackling undeclared work in 27 European Union Member States and Norway Approaches and measures since 2008”; Eurofound (2013) „Tackling undeclared work in Croatia and four EU candidate countries”; Eurobaromeetri eriuuring nr 402 „Undeclared work in the European Union”, 2014. aasta märts.

⁽¹⁰⁾ Eurofound (2013) [b].

⁽¹¹⁾ Kõik näitajad on saadud otseuuringu kaudu, st et uuring põhines ELi kodanikega läbiviidud silmast-silma intervjuudel. Tuleb pidada, et teadlikkus deklareerimata tööst, selle riiklikud määratlused ja läbipaistvus, samuti intervjuueeria usaldamine on kodanike jaoks olulised tegurid, mis aitavad neil tõdeda, et nad on teinud deklareerimata tööd või ise sellest kasu saanud.

⁽¹²⁾ Eurobaromeetri eriuuring nr 402 „Deklareerimata töö Euroopa Liidus”, 2013.
http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_402_en.pdf

⁽¹³⁾ COM(2014) 221 final.

⁽¹⁴⁾ Euroopa Komisjon, 2013, *ibid.*

⁽¹⁵⁾ Vt iseäranis järgmised dokumendid: COM(2010) 2020, COM(2012) 173, nõukogu 21. oktoobri 2010. aasta otsus 2010/707/EL, Euroopa Parlamendi 14. jaanuari 2014. aasta resolutsioon 2013/2112(INI).

3.2.1 Sellise liikmesriikidevahelise koostöövormi loomine muutub veelgi olulisemaks, arvestades vajadust tagada ELi põhimõtete järgimine ja kaitsmine solidaarsuse ja sotsiaalse õigluse, vaba turukonkurentsi ja ELi töötajate vaba liikumise valdkonnas ning küsimusi, mis seonduvad deklareerimata töö piiriüleste aspektidega ja tööjõu liikuvusega.

3.2.2 Platvormi loomine peab tagama suurema kooskõlastatuse eri komiteede ja töörühmade vahel liikmesriikides, täites nii õiguslüngad ELis, kus deklareerimata tööd on siiani käsitletud ebakorrapäraselt ja ebapiisava kooskõlastatusega.

3.2.3 Kõigi ELi riikide ühine ja koordineeritud osalus on keskse tähtsusega selleks, et intensiivistada pingutusi võitluses ebaseadusliku töö eri vormide vastu (sh näiline FIEna töötamine), samuti selleks, et kõrvaldada piiriüleised probleemid ja raskused seoses kolmandatest riikidest pärit deklareerimata töötajatega, kelle seisund on ebaseaduslik.

3.3 Tuleb tervitada asjaolu, et Euroopa platvormi ettepanekus on täielikult järgitud ELis kehtivaid subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtteid.

3.3.1 Meetmed deklareerimata töö ennetamiseks ja tõkestamiseks jäävad liikmesriikide pädevusse. Muid karistusi kui kriminaalkaristusi (halduskaristused ja muud) ning kriminaalkaristusi määratakse seaduslikkuse põhimõtte alusel, järgides asjaomases riigis kehtivaid menetlusi ja õigusakte.

3.4 Võitlus ebaseadusliku töötamise vastu kujutab endast ELi jaoks esmatähtsat strateegilist valikut. Sellise strateegia abil on võimalik ebaseaduslik töötamine – majanduskasvu oluline tegur – päevavalgele tuua, et kindlustada ELi majandusliku ja sotsiaalse süsteemi konkurentsivõime taastumine kooskõlas strateegias „Euroopa 2020” seatud suunistega.

3.5 Meetmed deklareerimata töö ennetamiseks ja tõkestamiseks peavad keskenduma selle nähtuse tõelistele põhjustele ja vajadusele kombineerida erinevaid deklareerimata töö vastu võitlemise vahendeid – kontrollide ja karistuste kujul, mis on suunatud ebaõiglaste või deklareerimata kaubandus – või ettevõtlustavade vastu võitlemisele – aruka reguleerimise meetmetega, eesmärgiga tagada stabiilne ja prognoositav õigusraamistik.

3.5.1 Soovitav oleks luua ettevõtete ja nende töötajate jaoks soodus keskkond, mille raames vähendataks eeskirjade rakendamise kulusid, reformitaks ja lihtsustataks haldus- ja maksumenetlusi, parandatakse tööd ja tööohutust, hooaja- ja juhutööd ning uusi töövorme käsitlevaid eeskirju.

3.5.2 Oluline roll deklareerimata töö ennetamise ja tõkestamise meetmetes võib olla maksusoodustuste poliitikal, mis premeerib maksuvähenduste kasutamise abil reeglitekohast käitumist ja soodustab deklareerimata töö, sealhulgas majapidamistööde ja isikupõhiste teenuste päevavalgele toomist.

3.6 Euroopa platvormi loomisel tuleb vältida juba olemasolevate algatuste ja koostöövormide dubleerimist, samuti bürokraatia ja selliste aruandluskohustuste suurenemist, mis ei ole probleemi lahendamisel tõhusad ja on seega üleliigsed.

4. Konkreetsete märkused

4.1 Arvestades, et teadmised deklareerimata töö ulatusest ja dünaamikast on sageli puudulikud, on arusaadav, et sotsiaalpartnerite, VKEdes organisatsioonide, vabade elukutsete ja sotsiaalmajanduse esindajate ning kodanikuühiskonna esindusorganisatsioonide vahetu teave aitaks tugevdada riiklike ametiasutuste võetavaid vastumeetmeid. Selline teabevoog on kõige parem tagatis platvormi tööde kõige tõhusamaks suunamiseks.

4.2 Ühtse riikliku kontaktpunkti määramisel on oluline, et liikmesriigid kaasaksid tingimata sotsiaalpartnerid ja kodanikuühiskonna organisatsioonid, kellel on määrava tähtsusega roll deklareerimata töö vastases võitluses riigi tasandil.

4.2.1 On äärmiselt oluline, et Euroopa platvormi koosolekud oleksid igas liikmesriigis ettevalmistavate kohtumiste abil asjakohaselt ette valmistatud ja et neile järgneksid riigi tasandi järelekohtumised, millel levitatakse platvormi töö tulemusi.

4.3 Komitee on toonitanud vajadust tugevdada deklareerimata töö vastu võitlemise meetmeid, milleks tuleb „Euroopa tasandil pädevate asutuste ja asjaomaste sotsiaalpartnerite kaasamiseks ning nendega koostöö tegemiseks regulaarselt teavet, andmeid ja hinnanguid vahetada”⁽¹⁶⁾.

4.3.1 Komitee on pidevalt tegutsenud selle nimel, et edendada ja ergutada vahendite, poliitikameetmete ja heade tavade jagamist, et avaldada mõju nii majanduslikele teguritele kui ka kultuurilisele ja sotsiaalsele kontekstile. Seepärast soovib komitee, et platvormi rakendamisel tema rolli ametlikult tunnustataks ja ta lisataks seega platvormi vaatlejate hulka.

4.4 Platvormis üldsuse teadlikkuse suurendamiseks ette nähtud tegevus on kõigi liikmesriikide jaoks oluline võimalus edendada meetmeid deklareerimata töö ennetamiseks, vähendamiseks ja selle vastu võitlemiseks. Selles kontekstis ei tohi alahinnata kodanikuühiskonna kaasamise suutlikkust, mis aktiveeritakse komitee ning riikide majandus- ja sotsiaalnõukogude ühistegevuse kaudu osana strateegia „Euroopa 2020” juhtkomitee ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee teiste struktuuride tegevusest.

4.4.1 Riiklike ametiasutuste roll ennetamisel, teavitamisel ja nõustamisel on olnud ebapiisav⁽¹⁷⁾ ning on oluline, et platvormi raames arutataks seda laadi meetmeid ühiste ettevõtmiste kaudu, näiteks viies läbi üleeuroopalisi kampaaniaid, mis on mh ette nähtud artikli 4 punktis i.

4.5 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee nõustub täielikult platvormi kohustuste ja ülesannete määratlusega. Teabe ja heade tavade vahetamine, samuti analüüside, uurimistöö ja pädevuse arendamine (ühiskoolituste abil) on kindlasti esimene samm koordineeritud piiriülese tegevuse käivitamisel. Kõnealuses kontekstis toetaks komitee platvormi volituste laiendamist, et viimane võiks koostada ka soovitusi õigusaktide kohta nii ELi kui liikmesriikide tasandil, et võimaldada tõhusama strateegia rakendamist kõnealuse nähtuse vastu võitlemisel (nt ettepanek teha tihedamat piiriülest koostööd seoses järelevalve ja vastumeetmetega).

4.6 Nagu juba varasemas arvamuses märgitud, tuleks platvormi abil edendada selliseid tingimusi, mis võimaldaksid kvantitatiivselt ja kvalitatiivselt hinnata: i) (liikmesriigiti väga erinevat) ebaseadusliku töö nähtust; ii) negatiivset majanduslikku ja sotsiaalset mõju, mis omakorda liikmesriigiti erineb, sõltuvalt struktuurilistest ja taustatingimustest; iii) liikmesriikides selle nähtusega võitlemiseks võetud meetmeid.

4.6.1 Selles kontekstis on platvormi loomisel suur tähtsus, samuti on soovitatav, et Eurostat ja Eurofound võiksid platvormis täita olulist rolli.

- Eurostat võiks pakkuda tehnilist tuge varimajanduse ja deklareerimata töö ulatuse ja arengu hindamise meetoodika probleemide lahendamisel, mis ei ole praegu veel ei täielik ega ühtne;
- Eurofound võiks arendada platvormi tegevuse toetamiseks ajakohase andmebaasi interaktiivsete andmetega (*Interactive knowledge bank*) heade tavade ja deklareerimata töö vastu võitlemise meetmete kohta.

4.7 OECD on aastate jooksul kujundanud eksperditeadmised konkreetsetl deklareerimata töö valdkonnas⁽¹⁸⁾ ja seepärast peab komitee asjakohaseks kutsuda OECD Euroopa platvormis vaatlejana osalema.

4.8 Platvormi tegevuse järelevalve peab olema pidev ja mitte piirduma iga nelja aasta tagant toimuva auditiga, samuti peab see tagama sotsiaalpartnerite, Eurostati ja Eurofoundi tõelise kaasamise tulemus- ja mõjunäitajate valimisse platvormi programmi määratlemise ajal.

Brüssel, 10. september 2014

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Henri MALOSSE

⁽¹⁶⁾ ELT C 177, 11.6.2014, lk 9–14.

⁽¹⁷⁾ 2014. aasta riigipõhistes soovitustes esitati konkreetseid soovitusi deklareerimata töö vastu võitlemise meetmete kohta järgmistele riikidele: Bulgaaria, Horvaatia, Ungari, Itaalia, Läti, Rumeenia ja Hispaania.

⁽¹⁸⁾ „Measuring the Non-Observed Economy – A Handbook”, OECD, 2002; Gyomai, G.; van de Ven, P., „The Non-Observed Economy in the System of National Accounts”, Statistics Brief, nr 18, OECD, 2014.

LISA

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

Arutelu käigus lükati tagasi järgmised muudatusettepanekud, mis kogusid hääletamisel siiski vähemalt veerandi antud häälest.

Punkt 1.5

Muuta järgmiselt:

„märgib tunnistab, et deklareerimata töö ja valesti deklareeritud ettevõtlus, s.o näilise füüsilisest isikust ettevõtjana töötamine on kaks erinevat mõistet; kuid peab õigeks näilise FIEna töötamise lisamist nende deklareerimata töö vormide hulka, mida tuleb platvormi abil ennetada, tõkestada ja mille vastu tuleb võidelda negatiivsete tagajärgede pärast i) töötajate õigustele ja tagatistele; ii) vabale konkurentsile avatud turgude normaalsele toimimisele ning iii) ELi töötajate vabale liikumisele. Komitee on juba varem rõhutanud⁽¹⁾, et kõnealuses valdkonnas on vaja „usaldusäärsemaid tõendusmaterjale”. Samuti on komitee soovitanud, et füüsilisest isikust ettevõtjate eriprobleemide lahendamist käsitletaks sotsiaaldialoogi raames nii ELi kui ka riigi tasandil ning et nende huve esindavatele organisatsioonidele antaks võimalus sotsiaaldialoogis osaleda.”

Hääletuse tulemus

Poolt: 107

Vastu: 153

Erapooletuid: 12

Punkt 1.5.1

Muuta järgmiselt:

„loodab, et platvorm – järgides riikide õigusnorme ja praktikat ning hinnates eri liikmesriikides saadud kogemusi – innustab koostööd liikmesriikide vahel algatuste kaudu, mis on suunatud teadmiste täiendamisele, teabe ja parimate tavade vahetuse arendamisele, uuenduslike lähenemisviiside soodustamisele ja kogemustele hinnangu andmisele; määratleb näilise FIEna töötamise ja töötab välja tõhusa strateegia kõnealuse nähtuse vastu võitlemiseks;” „loodab, et platvorm – järgides riikide õigusnorme ja praktikat ning hinnates eri liikmesriikides saadud kogemusi – innustab koostööd liikmesriikide vahel algatuste kaudu, mis on suunatud teadmiste täiendamisele, teabe ja parimate tavade vahetuse arendamisele, uuenduslike lähenemisviiside soodustamisele ja kogemustele hinnangu andmisele; määratleb näilise FIEna töötamise ja töötab välja tõhusa strateegia kõnealuse nähtuse vastu võitlemiseks;”

Hääletuse tulemus

Poolt: 113

Vastu: 149

Erapooletuid: 10

Punkt 1.6

Muuta järgmiselt:

„leiab, platvormi ülesannete ja kohustustega täielikult nõustudes, et selle volitusi võiks laiendada nii, et need hõlmaks võimalust esitada soovitusi õigusaktide kohta nii ELi kui liikmesriikide tasandil, et tagada tõhusama strateegia rakendamine (nt ettepanek teha tihedamat piiriülest koostööd seoses järelevahe ja vastumeetmetega) nõustub platvormi ülesannete ja kohustustega, võttes arvesse, et need on orienteeruva iseloomuga;”

⁽¹⁾ ELT C 161, 6.6.2013, lk 14–19.

Hääletuse tulemus

Poolt: 114

Vastu: 150

Erapooletuid: 9

Punkt 2.1

Muuta järgmiselt:

„Euroopa Liidus on deklareerimata tööd või mitteametlikku töötamist määratletud kui „igasugust tasustatud tegevust, mis on oma olemuselt seaduslik, kuid riiklikes asutustes deklareerimata, ja mille puhul on arvesse võetud liikmesriikide õigusliku reguleerimise süsteemide erinevusi”⁽¹⁾. See hõlmab ka töö valesti deklareerimist või näilist füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemist. Viimasega on tegemist juhul, kui töötaja on ametlikult registreeritud füüsilisest isikust ettevõtjana ja omab teenuseosutamise lepingut, kuid tegelikkuses on vastavalt riiklikule õigusele ja praktikale töösuhtes⁽²⁾.”

Hääletuse tulemus

Poolt: 104

Vastu: 142

Erapooletuid: 6

Punkt 2.2

Muuta järgmiselt:

„Deklareerimata töö ja valesti deklareeritud näiline füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemine on selle nähtuse eri aspektid, mis avaldab negatiivset mõju töötajate õigustele ja tagatistele, tavapärasele konkurentsile vabaturul ja ELi töötajate vabale liikumisele. Näilise füüsilisest isikust ettevõtja staatus on sedastatud riiklikus õigusraamistikus määratluse ja õiguslike piirangute abil, millega tehakse vahet palgatööl ja füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemisel, ning liikmesriikide pädevuses on võtta vajalikud meetmed, tagamaks maksude ja sotsiaalmaksete alaste kohustuste täitmine. Näilise füüsilisest isikust ettevõtja staatusega ei saa ELi tasemel tegelda, osutamata erinevustele riiklikes määratlustes ja füüsilise ettevõtja staatuses. Näilise füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemise vastu on vaja võidelda, kaasamine deklareerimata töö vormide hulka, mille vastu võitlemine on platvormi ülesanne, on igati asjakohane, kuna tegemist on pidevalt levivate õigusvastase tegutsemise vormidega seoses deklareerimata töö levikuga teenindussektoris, mis sunnib töötajaid õigustest ja tagatistest loobuma nagu deklareerimata töö puhul⁶.”

Hääletuse tulemus

Poolt: 112

Vastu: 142

Erapooletuid: 10

Punkt 2.2.1

Muuta järgmiselt:

„Nagu komitee on juba märkinud, puudub praegu Euroopa tasandil näilise füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemise ühtne määratlus. ja Seepärast seepärast viitab iga pädev asutus siseriiklikule õigusraamistikule, muutes seega keeruliseks valesti deklareeritud näilise füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemise vastu võitlemise strateegia elluviimise Euroopa tasandil, isearanis piiriülese töö kontekstis. Komitee on rõhutanud järgmist⁽³⁾: „füüsilisest isikust ettevõtja staatus on liikmesriigiti erinev” ja „erinevad määratlused esinevad mitte ainult Euroopa eri riikides, vaid ka ELi õigusaktides.”

⁽¹⁾ COM(2007) 628.

⁽²⁾ COM(2014) 221 final.

⁽³⁾ ELT C 161, 6.6.2013, lk 14–19.

Hääletuse tulemus

Poolt: 115

Vastu: 151

Erapooletuid: 5

Punkt 2.2.2

Muuta järgmiselt:

„Kõnealuses kontekstis on komitee juba väljendanud toetust võimalusele hinnata eri liikmesriikides saadud kogemusi, et teha neist terve rida järeldusi ja esitada soovitusi näilise või valesti deklareeritud füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemise vastu võitlemise tõhusa strateegia jaoks. Arvamuses „Füüsilisest isikust ettevõtja staatuse kuritarvitamine”⁵ rõhutas komitee usaldusväärse reguleerimise vajadust, kasutades näilise füüsilisest isikust ettevõtja määratlust, et kaitsta tegelikke füüsilisest isikust ettevõtjaid ja mikroettevõtteid ebaausa konkurentsi eest turgudel, et „vaja on usaldusäärsemaid tõendusmaterjale, et hinnata asjaomaste töötajate arvu ja kõige kriitilisemaid piirialasid. Seetõttu on vajalik ulatuslikum erialane uurimistöö.” Lisaks soovitas komitee, et „füüsilisest isikust ettevõtjate eriprobleemide lahendamist käsitletaks sotsiaaldialoogi raames nii ELi kui ka riigi tasandil ning et nende huve esindavatele organisatsioonidele antaks võimalus sotsiaaldialoogis osaleda”.”

Hääletuse tulemus

Poolt: 113

Vastu: 156

Erapooletuid: 9

Punkt 3.3

Muuta järgmiselt:

„Tuleb tervitada asjaolu, et Euroopa platvormi ettepanekus on täielikult järgitud ELis kehtivaid peab olema täiel määral kooskõlas ühenduse õigustikuga ning subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtteid.”

Hääletuse tulemus

Poolt: 105

Vastu: 152

Erapooletuid: 13